Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

ASKOV VALGMENIGHED

1899 ❀ 1924

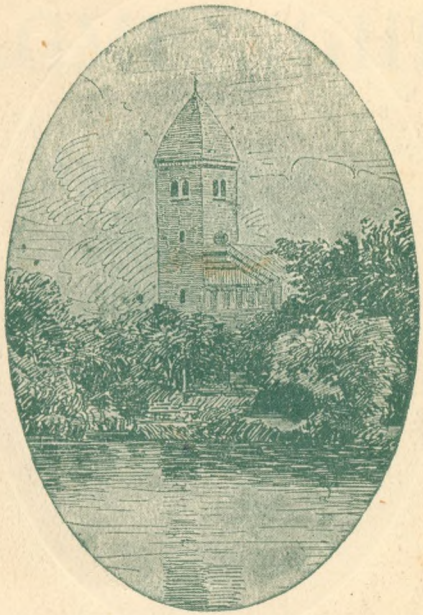

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI · KOLDING

ASKOV
VALGMENIGHED

1899 - 1924

KANTATE

VED

INDVIELSEN AF VALGMENIGHEDSKIRKEN

I ASKOV DEN 28. JANUAR 1900

MUSIK AF *H. NUTZHORN*. TEKST AF *RASMUS NIELSEN* (SÆRSLEV)

KOR

I Pinsedagens lyse Skær,
forsamlet under samme Tag
sad Herrens Folk fra fjærn og nær —
det første kristne Vennelag —
og længtes efter Aandens Lys
i hellig Ventens Højtidsgys.

Da bruste det som Storm i Høst,
mens Bjærge bæved, Huse skjalv;
thi Herrens stærke Tordenrøst
brød mægtig frem af Himlens Hvalv,
og Støvets Børn fik Aandens Sans
i Flammetungers Straaleglans.

Vi bede da, at Aandens Brus
i mangen stille Højtidsstund
maa fylde dette Kirkehus
med Vidnesbyrd af Hjertens Grund,
saa Folket, som forsamles her,
maa føle grant, at Gud er nær.

SOLO

Hellig og herlig er Guddommens Glød,
dejlig som Dagen ved Midsommertide,
lys som en Morgen, der tindrende rød
spreder sit Guld over Himmelen vide,
og naar den daler i Sjælenes Skød,
Gud aabenbarer sig,
Kristus forklarer sig,
Hjertet faar Kraft til at elske og lide.

KVARTET

De unge, hvis spejdende Øje
gaar søgende Sandhedens Veje,
skal – mest under Trængsel og Møje –
faa solrige Syner i Eje.

De gamle, hvis Fjed var saa mange,
som stod i de stridige Strømme,
skal løftes af Salmer og Sange
til dejlige himmelske Drømme.

Thi Kristus har Gaver at give
og Evner til Evigheds Virke
for alle, der ønsker at blive
som Børn i hans hellige Kirke.

KOR

Lad dette Hus, som vi for dig har bygget,
vor Gud, i Aandens Kraft staa godt betrygget,
saa Fredens Havn hver ærlig Sjæl maa finde
hos dig herinde!

Tag naadig, Herre, mod en bange Synder,
som i sin Svaghed Livets Vej begynder;
og vel mod den, der under Angst og Klage
har trange Dage!

For dem, der staar i Livets Kamp og Kvide,
bred kærlig Altrets Dug den himmelsk hvide!
og sæt dit Sejerstegn paa Barnets Pande
ved Daabens Vande!

Velsign de unge, og velsign de gamle,
som her fra Hjem og Skole sig vil samle!
og løft dit Aasyns Glans, den evig klare,
paa samme Skare!

Lad Klokken lyde klart med Toner blide
saavel ved Morgen som ved Aftentide!
lad Korset højt for Dagens Gerning blinke
og op ad vinke!

Ja, lad dit store Navn til Folkets Lykke
bestandig være Kirkens Pryd og Smykke!
og lad den staa til Fryd for Hjerter mange
i Tider lange.

ASKOV VALGMENIGHED

1899—1924

»*ONSDAGEN DEN 8. FEBRUAR 1899* samledes paa Forsøgsmøllen omtr. 50 Mænd og Kvinder væsentlig af Askov By, indbudt ved en lille Løbeseddel, for at forhandle om Kirkeforholdene i Askov. Der var iforvejen bleven talt med Præsterne Richter (Vejen) og Rasmussen (Malt) derom. Begge havde stillet sig imødekommende, sidstnævnte dog noget vemodigt i Forventning om, at Kirkebesøget i Malt efter hans Mening vilde blive forringet.

Der blev drøftet to Muligheder: 1. Opførelse af en Kirke og Ansøgning om Tilladelse til, at denne blev viet og brugt med Pastor Feilberg som Præst, saa vidt hans Kræfter magtede; og 2. fuld Valgmenighedsdannelse. Stemningen syntes mest at være for det sidste, hvis det kunde naas. — Man enedes om at lade Venner vide, at de vilde være velkomne ved næste Møde, som blev

TORSDAG DEN 23. FEBRUAR.

En opmuntrende Skrivelse fra Landinsp. Wejtemeyer af Vallekilde Valgmenighed oplæstes. Ønsket om en Valgmenighed kom endnu stærkere til Orde, og Betænkelighederne vare væsentlig forsvundne. Kun udtalte Pastor Rasmussen, som deltog i dette Møde, nogen Bekymring, hvorom andre mente, at de ikke vilde vise sig begrundede. Der tegnede sig 38 Familier som »de, der ønske at være Medlemmer af Valgmenigheden« . . .

Saaledes lyder den korte, knappe, men kønne og indholdsrige Beretning i Askov Valgmenigheds Forhandlingsprotokol, ført i Pennen med la Cours Haand, om de første, stærkt bevægede, ja løftede Møder, hvorved Danmarks mindste Valgmenighed blev grundlagt.

Men hvad laa der bag denne Menighedsdannelse?

De Lærere, der byggede Højskolen i Askov, vidste fra deres

Ungdomsaar i København, hvor værdifuldt det er at høre til en Menigheds Fællesskab. Naar Ludvig Schrøder, der snart drog sin Ven Heinrich Nutzhorn efter sig, fik Mod til at tage Gerningen op i Rødding efter Sofus Høgsbro, saa skyldtes det for en væsentlig Del Præsten *Hans Svejstrups* Naboskab og Venskab med Højskolen. Her erfarede de to unge Højskolemænd, hvor velsignet det er, naar Højskolens vækkende og oplysende Gerning paa menneskelig Grund kan arbejde Haand i Haand med Kirkens opbyggelige Gerning paa Kristentroens og Menighedslivets Klippegrund. Det følte som en Styrkelse i Rødding Højskoles Liv i det korte Spand af Tid, det var forundt dem at arbejde i Fred, at Højskolens Johannesdøbergerning nu kom klart frem; og for Præsten Hans Svejstrup var Samarbejdet med Højskolens Mænd en god Hjælp til snart at fylde den før saa tomme Sognekirke.

I de første Aar i Askov søgte man til Kirke i Skrave, senere til Gudstjeneste paa Højskolegaarden i Rødding eller i Kloppenborgs Storstue i Københoved. I 1870 tog Svejstrup mod Sognekaldet i Vejen-Læborg, hvor han virkede til sin Død i 1893. Det var da naturligt, at Højskolens Folk for en stor Del løste Sognebaand til ham, og at endnu flere fra Askov søgte til Kirke i Vejen. Det blev indrettet saadan, at der var vekselvis Førsttjeneste i Vejen og i Malt, hvor man i den unge Jørgen Nissen i nogle Aar ogsaa havde en Præst, som de Askovfolk med Glæde kunde samles om. For dem, der havde svært ved at komme den lange Vej til Kirke, var det en Trøst, at en mindre Kreds af Skolens ældre Lærere, mest L. Schrøder, H. Nutzhorn og P. la Cour, skiftedes til at holde kristelige Søndagstaler ved Eftermiddagsmøderne i Højskolens Gymnastiksal. Det gav det gamle Askov sit Særpræg, at Skolens Hovedlærere om Søndagen aflagde et kristeligt Vidnesbyrd; ikke mindst var det Ludvig Schrøders Styrke at holde en saadan Tale, der laa paa Grænsen af det historisk oplysende om den ældste Menigheds Dage og den direkte opbyggelige Prædiken. Alene Emnevalget peger derpaa; ofte har han saaledes talt om Paulus i Aten eller om Apostlen Johannes. Det var i Virkeligheden et Offer, der rent skolemæssig blev bragt paa Menighedens Alter, da man efter Valgmenighedens Dannelse lod Søndagsforedragene paa Skolen skifte Karakter for at samle den kristelige Opbyggelse om Kirkens Gudstjeneste.

Alt som Aarene gik, blev Trangen stærkere til at faa en Kirke paa nærmere Hold. Der var dem, som fra Barndommens eller Ungdommens Aar mindedes Vartov-Kredsen eller Vallekilde, og som nu syntes, det var forkert, at deres Børn ikke saadan fik Kirken daglig for Øje, som de havde haft i de unge Dage. Askov blev efterhaanden de gamles og de svages By; de trængte ogsaa til at have Kirken i Nærheden. Ved Hans Svejstrups Død løsnedes for mange de Baand, der havde knyttet dem til Vejen Kirke; den gamle Landsbykirke dernede faldt; Byen og Sognemenigheden skiftede Karakter, alt som Fabriksvirksomheden skød Fart. I Malt havde man faaet en Præst, der skal have søgt Malt uden at vide, at Askov Højskole laa i Sognet. Da *H. F. Feilberg* var flyttet til Askov og her var kommen saa vidt til Kræfter, at han atter kunde virke uden for Hjemmet, var der en Kreds af Askovfolk, der fik det ordnet med Sognepræsten, saa Feilberg prækede regelmæssig en Gang om Maaneden i Malt; det maa vist have været et Aarstid efter Svejstrups Død, at denne Ordning kom i Stand. Den første Kærne til Askov Valgmenighed kan derfor siges at være dannet under Feilbergs Prædikestol i Malt, omend han kirkelig ikke var Grundtvigianer.

Et Vidnesbyrd om Feilbergs Betydning for Kredsen ligger der ogsaa i den Tanke, der har været fremme ved det første Møde paa Forsøgsmøllen. De mere tilbageholdende og forsigtige Deltagere har her holdt paa, at man i alt Fald foreløbig skulde nøjes med at faa bygget en Filialkirke, eller maaske blot en Bedesal, saa der blev tre Kirker i Pastoratet, og hvor da Feilberg, Sognepræsten og Skolens teologisk uddannede Lærere skiftevis kunde forestaa Gudstjenesten. Ludvig Schrøder synes at have hørt til dem, der holdt igen, og for hvem det væsentlige var, at der kom en Kirke i Askov, saa Eleverne fik det synligt for Øje, at Højskole og Kirke hører sammen. Det fortælles, at der i 90'erne var et Selskab af Englændere paa Besøg paa Skolen. I et engelsk College er der altid tre Ting, man skal se, library (Bibliotek), dining hall (Spisesal) og chapel (Kirke). De engelske Gæster var meget overrasket over, at det sidste ikke fandtes i Askov; det kunde ikke tænkes i England, at der laa en saadan Skole, uden at Kirken vilde komme og rejse et Kapel i Forbindelse med Skolen, sagde de.

— -- —

Poul la Cour var den drivende Kraft ved Menighedens Stiftelse. Hans forunderlige barnlige Tro og naive Frimodighed gjorde et betagende Indtryk paa dem, der var med ved Møderne oppe paa Møllen. Vi, der var Børn dengang, mindes endnu, hvor grebne vore Forældre kunde være, naar de kom hjem fra disse Møder. Selvom Bølgerne gik højt nu og da, efter som de praktiske Spørgsmaal bankede paa, kunde la Cour samle Kredsen saa kønt til sidst, naar han sluttede af med Aftenandagt. Men naar det gjaldt den rolige, nøgterne Tilrettelæggelse og Klargørelse af Spørgsmaalene, var det Frederik Hansen, der maatte træde til; han kunde bie, til Stormen havde lagt sig, han kunde mægle og bøje de stridende Ønsker imod hinanden.

I den første Kærligheds Varme var der en Offervilje, der kunde minde én om den ældste Menigheds Dage. Nu skulde der frivillig svares Tiende. Fra Øst og Vest kom man med de Jordstykker, man ejede, og tilbød dem gratis til Kirkegrund. Her var ikke alene mere velstillede med, men den fattige Enke gav ogsaa sin Skærv. Da det snart efter kneb for den lille Kreds at faa Balance paa Budgettet, saa der maatte udskrives ekstra 50 pCt., gjorde vi Børn store Øjne, naar vore Forældre vel for deres Vedkommende saa lidt mørkt paa, at deres iforvejen store Bidrag skulde have et saa stort yderligere Tillæg, men dog føjede til om deres Tjenestepiger: Det er værre for dem, at de skal betale 5 Kr. ekstra.

Det er mærkeligt at se i Protokollen, at medens der førtes lange og besværlige Forhandlinger om, hvor Kirken skulde ligge, og hvilken Byggeplan der skulde følges, kunde man allerede ved den tredie Sammenkomst, Tirsdag den 28. Februar, fatte følg. Beslutning: »Med fuld Enstemmighed opfordres la Cour til at besøge Pastor *Aksel Helweg* i Onsbjerg paa Samsø saa snart som mulig, om c. 3 Uger, og straks at skrive til ham for at forberede ham paa, at Menigheden beder ham være deres Præst.« — Med senere Præstevalg i vore frie Kredse i frisk Minde maa man undres over, at der ikke netop paa dette Punkt viste sig Delingslinier; der har vel nok Mand og Mand imellem været andre Navne fremme, ogsaa med Tanken paa, at Helweg kunde sige afgjort Nej, men la Cour og Nutzhorn har holdt stærkt paa Helweg, som var kendt i vide Kredse i Jylland fra sin Gerning i Velling og tilstødende Sogne. L. Schrøder har glædet sig over,

P. la Cour.

hvor Helweg mindede om sin Farbroder Ludvig Helweg i Odense, og mange i Byen huskede ham fra et Møde i Vejen Skov efter Svejstrups Død, hvor han var paa Tale som Præsteemne til Vejen.

Det turde skyldes la Cours lyse Syn, naar det i Protokollen for 24. Marts hedder: »Pastor A. Helweg syntes tilbøjelig til at følge Menighedens Kald. Han havde dog fremført 2 Betænkeligheder; dels nærede han Bekymring for, at han ikke skulde kunne yde Menigheden, hvad den ventede, dels var der Hensynet til hans nærværende Sognebaandsløsere, navnlig fra Tranbjerg. I første Henseende kunde han dog nok dele Haabet om, at den frie Stilling for Præst og Menighed vilde give gunstige Vilkaar for Aandens Bistand . . .« — Det vilde maaske svare mere til Virkeligheden at sige, at Helweg først havde sagt Nej, bl. a. fordi han kort iforvejen havde givet to andre frie Kredse Afslag, saa det kun skyldtes la Cours Udholdenhed og Frimodighed, at han dog kunde vende tilbage med noget Haab. Samsingerne holdt stærkt paa Helweg; de syntes, det var at tage deres eneste Lam fra dem. Valget var derfor grumme svært for Helwegs; Overvejelserne trak ud Vinteren igennem; 17. April samledes den faatallige Menighedskreds om ham i Gymnastiksalen, men først paa Vinterskolens sidste Dag, 27. April, kom der telegrafisk Ja fra ham.

— — —

Det voldte noget Røre i *Sognet*, da man oppe i Askov begyndte at tale om Valgmenighed. Ikke blot Sognepræst Rasmussen, men ogsaa adskillige af Sognets Beboere følte det som en Tilsidesættelse; der blev sat en Tillidsadresse til Sognepræsten i Gang. Man maa imidlertid indrømme, at Valgmenighedsfolkene fra første Færd optraadte saare loyalt over for Sognet. Da de drøftede, hvem der skulde indbydes til at være med, enedes man om ikke at gaa over Bækken, der danner Skel for Askovs Byjord, skønt der var Mænd som Gdr. Niels Hansen, Maltbæk, der kunde tænkes gerne at have villet være med. Til at begynde med var det vel ogsaa mest de tilflyttede i Askov, der sluttede sig til den ny Bevægelse, medens de gamle indfødte Slægter, særlig paa Gaardene, holdt sig til deres Fædres Kirke. Nu er det forøvrigt snarest gaaet til den modsatte Side, saa det næsten er en Undtagelse, naar en Askovboer ikke hører til Valgmenigheden eller i det mindste er fast Bidragyder til denne. Ved

Menighedsmøderne havde man tidlig Opmærksomheden henvendt paa den ulmende Uvilje i Sognet; først haabede man, den vilde »lægge sig af sig selv, naar man ser, at det ikke er noget ondt, vi har for,« siden sendte man Pastor Rasmussen en Adresse med Bøn, om ikke nu og paa Grund af Valgmenighedsdannelsen at søge bort fra Sognet. »Vi ville nemlig ved dette vort Skridt nødig gøre de andre Sognebeboere noget Afbræk; og da *ikke mindst vi* paaskønne det gode Forhold, hvori De stadig har staaet til Højskolen, og den venlige Imødekommenhed, De har udvist mod os ved at lade Pastor Feilberg prædike regelmæssigt i Malt Kirke, ere vi forvissede om, at Deres Forbliven i Malt vil give gode Forudsætninger for, at den gamle Sognemenighed og Valgmenigheden vil kunne leve og virke til gensidig Støtte og Opbyggelse. Dertil give Gud sin Velsignelse« (28. Marts 1899).

Den 14. April blev der afholdt et kirkeligt Møde paa Højskolen, hvortil Biskop Götzsche, konst. Provst Nissen, Præsterne Rasmussen, Richter m. fl. var indbudt. »Biskoppen talte velvilligt, men formanende.« Provst Nissen, Brørup, udtalte som gammel Sognepræst i Malt sin Glæde: »For mig er det blot et nyt Kirkespir, der rejser sig mod Himlen«. Rasmussen var mindre betænkelig end tidligere.

Fra Valgmenighedens Side talte bl. a. H. F. Feilberg, der gik ud fra Ap. G. 2_{42} og 4_{32}. Han tegnede først det store Forbillede, den første Menighed maa være for senere Slægter. Hvor langt vi end nu er fra Idealet, gælder det dog, at »den, der engang kom til at tro paa de helliges Samfund, længes efter at føle, at det er der, og jeg tror at vide, at der er Kirker, om hvilke der er et fast sluttet Menighedssamfund, hvor dog noget af dette er kommet til Orde, der er Menigheder, som har ventet deres Præst og faaet ham, og Præster, der har faaet den Lykke at komme til at staa og bæres, føres frem af en tætsluttet Menighedskreds.« Ud fra egen Erfaring kendte Feilberg bedst Sognepræstens Længsel efter et Samfund; han omtalte den Mulighed, at de Tider kan komme, da der forestaar et Brud med Statsmagten; da kan Valgmenighedsbevægelsen muligvis blive det Støttepunkt, hvorom Kirkefolket kan organisere sig paany. Saa sluttede han med disse Ord: »Jeg nærer ingen Illusioner om rene Samfund, om ét Hjærte og ét Sind, men saa meget tror jeg dog at have oplevet, at der har været varmere i de Kredse

end i de Sognemenigheder, hvor jeg har været. Mere siger jeg ikke. Vi gamle trænger til lidt Varme. Hvor en Valgmenighed danner sig paa Trospagtens Grund, der gaar jeg med.«

Stod Rasmussen grundtvigsk Menighedsliv for fjernt til, at Forholdet kunde blive synderlig hjærteligt i hans Tid, har der til Gengæld under hans Eftermænd, nuv. Stiftsprovst Hjortkjær, Haderslev, og Witt-Hansen, udviklet sig et smukt Samarbejde mellem Sogn og Valgmenighed; men dette skyldes for en Del den hensynsfulde Maade, hvorpaa man tidlig tog de folkekirkelige Myndigheder med paa Raad ved Valgmenighedens Dannelse.

— — —

Indadtil var den største Vanskelighed at enes om *Kirkens Beliggenhed*. Hvem der nu kommer til Askov, kan vel vanskelig tænke sig en mere ideel Kirkeplads, men i Vinteren 1899 var der mange om Buddet. H. Nutzhorn tilbød 4 Skp. Land af sin Jord oppe ved Veum; her vilde Kirken faa en rolig Beliggenhed med Udsigt over til den gamle Kirkegaard og med Aftensol. Ude i Østerbyen var der flere Planer fremme, der var Tale om to Pladser ved Skibelundvejen, og man beraabte sig paa, at Dr. L. Moltesen hævdede, at Kirken skulde ligge, hvor to Veje mødes. Dav. Sløjdskoleforstander J. Rasmussen-Kirkebjerg tilbød Sportspladsen overfor sin Skole, men da udbrød Forst. Knud Petersen, Skibelund: »Vi skal vel blive i æ Sogn med den!« Straks efter Nutzhorns Tilbud forelaa der et lignende fra Gdr. P. Kjems, Askov Nygaard; det drejede sig om en Grund lidt Østen for, hvor Kirken nu ligger, men Pladsen op til denne Grund laa hen i gruelig Uryd med Udsigt til Byens Baggaarde og Møddingspladser. Den Aften, Beslutningen skulde træffes, indstillede Udvalgets Flertal Grunden ved Skibelundvejen, medens Mindretallet holdt paa Nutzhorns Grund. Ved Afstemningen gik det saa underligt, at begge disse Forslag blev forkastet, og man saa, halvvejs ved en Misforstaaelse, havnede ved Kjems' Grund. Fru Charlotte Schrøder og hendes Datter Fru Ingeborg Appel, var vist dem, der i Stilhed først og stærkest havde holdt paa, at Kirken skulde ligge Nordøst for Dammen, saa den kunde spejle sig i den, naar man fra Skolegaarden saa over imod den. Bestyreren paa Schrøders Gaard, Kr. Kirk, der faa Aar senere blev Kirkens Nabo ved at overtage Kjems' tidligere Ejendom, var den, der gjorde det største Arbejde, støt-

tet af Fr. Hansen, for gennem Mageskifter med de tilstødende Gaarde at erhverve de Grundstykker, hvor Kirken med Kirkegaard, Veje og Anlæg nu ligger. Det fremskyndede vel ogsaa Sagen, at nogle af de ældre, som H. Nutzhorn, ønskede at faa Kirken rejst snarest mulig, medens de havde Haab om selv at faa Glæde af den.

Kirken indvendig.

Endelig var der Spørgsmaalet om, *hvordan Kirken skulde se ud.* Her kom Striden til at staa mellem to Forslag. Den ene Plan var udarbejdet af Eyvind Mørch, Kallundborg, den anden af Rolf Schroeder, København, som et Par Aar iforvejen havde opført »Hvide Hus«. Mørchs Tegning var en hvid Kirke med stærkt Lys og stort Pulpitur. R. Schroeders Forslag svarer omtrent til, hvad der til sidst blev vedtaget, blot at man formindskede Størrelsen i Forholdet 3:4; han havde ogsaa nævnt den Mulighed, at man kunde have rejst Hovedskibet, med eller uden et Sideskib, først, men man var enig om, at den i saa Fald vilde have lignet en kolossal Ladebygning. Begge Tegninger var udstillet hos Kbmd. P. Lund i tre Dage, og Meningerne var delte. De bygningskyndige, der blev raadspurgt, Arkitekt Marstrand, Bygmester A. Bendtsen, Vallekilde, og N. Pedersen, Dal-

hus, holdt afgjort paa Rolf Schroeders Forslag. Den 7. Juli bestemte Menigheden sig for R. Schroeders Plan. Hermed var man igennem de vanskelige forberedende Forhandlinger.

— — —

Søndag den 27. August holdt Pastor Feilberg Søndagstale paa Højskolen. Der var mange Mennesker til Stede, da der just Dagen iforvejen var afsluttet et Lærerkursus, og »Dansk Skoleforenings« Aarsmøde var begyndt. Efter Mødet paa Højskolen gik man saa over til Kirkepladsen, hvor Pastor Feilberg i Ornat nedlagde Grundstenen med flg. Tale:*)

H. F. Feilberg.

Det er en fest idag for vor lille kreds, og det er glædeligt, at vi har gæster, der vil dele med os. I vinter samledes vi, mens dagene var korte og mørke og nætterne lange, og talte om muligheden af at samle os i kreds om en valgmenighedskirke, vi håbede, det måtte kunne lykkes, og nu på den klare solskinsdag i eftersommeren, da Gud har givet bonden vejr til at få sit korn ind, giver han os lykke til som vårt håbs første frugt at kunne nedlægge en grundsten til den kirke, vi med hans hjælp håber at få rejst ad åre. I denne cylinder er et dokument, skrevet paa pergament, indlagt i en tilsmeltet glasflaske; derpå er skrevet:

*) Meddelt efter Tal.s Manuskript. Dokumentet er forfattet af la Cour, der har indført det i Forhandlingsprotokollen, hvor Ordlyden dog paa et Par underordnede Punkter er lidt anderledes.

Den 27. Aug. 1899 nedlægges grundstenen til denne kirke. Mænd og kvinder omkring Askov Folkehøjskole ville gerne i ly af Valgmenighedsloven, med Axel Helweg som præst, dele et kirkeligt samliv med hverandre, og beder Gud velsigne dette for os i Jesu navn.

Saa lægger jeg det ned, stenen lægger vi ovenpå, måtte så murene, rejste i håb herover, stå stærke, i slægtled til sildige tider, den Herre til ære, i hvis navn vort fattige arbejde blev gjort.

Og saa beder vi dig, vor himmelske fader, i Jesu navn, at du vil lægge velsignelse til, hvad her begyndes af skrøbelige mennesker, i håb og tro. Vi ved det så godt, at om ej Herren bygger huset, arbejder bygmestrene forgæves. Lad kirkehuset rejse sig dig til ære og lad bud gå, når kirkeklokken kommer til at ringe, til os gamle, til de unge derovre i skolen, mest dog til sjælen træt og tung, syg for den evige hvile, — at der er hvile hos dig. Og vor Fader, vi beder dig lægge velsignelse til hans gerning, som skal føre ordet iblandt os, saa det må lyde sandt og inderligt, purt og rent, kalde, ydmyge, oprejse, trøste os, der her samles, alt som vi trænger. Velsign dåbens vand til genfødelse, »er løbet langt, lad dem ej mattes, er løbet kort, lad dem ej fattes en plads, hvor hjemme selv er du.« Og velsign alterbordet, så vor bøn opfyldes, saa det bliver »vort liv, vor lyst, den skjulte perle i vor bryst, vær du vor trøst, vær du vor fred, vær du vort liv, vor salighed.« Og se mildt til os, som skal samles herinde, bring os til sæde, så vi kan høre, og lad så din ånd samle vore hjærter om dit ord: »dan vort hjærte, løs vor tunge, så vi bede, saa vi sjunge yndeligt i Jesu navn.« Fyld med dit ords herlighed vort fattige hus! Og når vort støv kommer til hvile her udenfor, når livsdagen er endt med dens synd og sorg, og kirkeklokken ringer: meld da vore kære, så det fryder, han sov hen, som sol i høst går ned.

Feilberg sluttede med at bekende Troens Ord og bede Fadervor. Derpaa blev der af mange af de tilstedeværende med trofaste Ord og fromme Ønsker nedlagt Kalk ved den Sten, om hvilken Korets Runding mod Sydøst skulde bygges; bl. a. talte Præsterne Konradsen (Hvirring), Malling (Odder), fhv. Rektor Lefolii (Viborg), Chr. Baagøe (Testrup) og Folketingsmand Har.

Holm. »Gamle Salmetoner med Ord, der har været Slægtens Trøst, lød, og Vorherres Sol skinnede med sine klareste Straaler paa den sjældne Højtid.« (H. F. Feilberg i »Samfundet«).

Saa fulgte der nogle feststemte Maaneder, hvor Murene og de svære Piller hurtig rejste sig ved stedlige Haandværkeres flittige Arbejde under Bygmester Andr. Andersens Ledelse. Jævnlige Besøg af Menighedens Medlemmer opmuntrede Arbejderne; Kørselen af Syldsten, Mursten, Kalk, Tømmer m. m. blev ydet vederlagsfrit af Medlemmerne og Valgmenighedens Venner i Nabolaget. Ved Efteraarsmødet d. 23. og 24. Oktober talte A. Helweg om Israels Patriarker. »Om Aftenen den 25., da Kirketaget var rejst, holdtes der en festlig Sammenkomst i Skolens Gymnastiksal med ham og hans Hustru, Haandværkerne ved Kirken og de, der her i Egnen have givet Gaver og arbejdet paa Kirken, sammen med Menighedsmedlemmerne og deres Husstande.« Par efter Par vandrede man over til Kirken og sang mellem Murene: »Dejlig er Jorden«. Nytaarsnat mødtes man under Kirkens Tag.

Den 27. Nov. flyttede Helweg med Familie til Askov. »Blaahatten« var foreløbig lejet til Præstebolig, men den Dag skulde de tage ind hos Nutzhorn. Ved Indkørslen til Skolegaarden dannede Eleverne Espalier; Menighedens Medlemmer tog mod Char-à-banc'en og fulgte den, idet de sang: »Ti takke vi Gud, vor Fader god.« Vognen gjorde Holdt ud for Skolen, og her blev Helweg budt Velkommen af L. Schrøder med Ordene: »Gud bevare din Udgang og din Indgang.«

Adventssøndag 3. Dec. holdt Helweg sin første Gudstjeneste i »Skolens nordre Sal,« nu kaldet Dagmarsalen. En Aften om Ugen holdt han kirkelige Foredrag, hvor han bl. a. gennemgik Gudstjenestens Orden. Under 10. Januar 1900 blev der ved kgl. Resolution meddelt Askov Valgmenighed Anerkendelse.

— — —

Den 28. Januar 1900 fandt *Kirkeindvielsen* Sted.

Der var arbejdet under Højtryk de sidste Uger, ja det var først Aftenen forud, at sidste Haand blev lagt paa Værket. Bl. a. blev Fuldførelsen sinket ved, at den murede Prædikestol, Arkitekten havde ladet opføre, vakte saa stor Kritik, særlig hos Pastor Helweg, der syntes, han skulde »staa i en Brønd«, at

den i sidste Øjeblik blev kasseret og erstattet med den nuværende, der hviler paa fire store Trækugler.

I den udførlige Skildring, »Højskolebl.«s dav. Redaktør Karl Jørgensen gav i sit Blad af Festen*), skriver han, at der var noget betegnende i, at allerede ved Grundstensnedlæggelsen var der en talrig Kreds fra Landets forskellige Egne til Stede; det pegede paa, at denne Kirke skulde blive et Samlingssted for Landets Ungdom. »Askov har intet for sig selv, men deler sine Gaver ud til en Kreds, der rækker over det hele Land; og jeg tror, man tør sige, at Askov er »en glad Giver« . . . det er da heller ikke mere end rimeligt, at man fra andre Sider, navnlig fra gamle Askov-Lærlinger, har ydet Bidrag til Kirken, eller at ældre Valgmenigheder eller Privatmænd . . . har skænket betydelige *Gaver* til Kirkens Udstyrelse.«

Elevforeningen udsendte et Opraab til samtlige gamle Elever fra Askov om at yde et Bidrag til Kirkens Opførelse. Ialt blev der af Foren. »Askov Lærlinge« indbetalt Kr. 4621.87 til Kirken.**)

Blandt Gaverne skal nævnes: Kirkeklokken (Købm. Gotfr. Beck, Aarhus), Døbefonten (Dir. A. Brodersen, Rønne), to Messing-Lysekroner (Apotheker Mikkelsen, Odense), Alterkar og en syvarmet Lysestage (Ryslinge Valgmenighed), Alterkande og Døbefad (Pastor A. Helweg), Alterlysestagerne (Forst. L. Schrøder), Prædikestolen (Prof. la Cour), Messeklæderne (Vartov Menighed), Gunni Buscks Bedeskammel (Fru Mally Bojesen), H. Svejstrups Berettetøj (Fru Svejstrup, Paaby), to 4-armede Malmlysestager (Aagaard Valgmenighed), Pragtbibel (Pastor R. Andersen, New York m. fl.), Egeplanker til Alterkors (H. D. Kloppenborg-Skrumsager, Københoved), Arbejdsløn for Kors og Bordplade til Alteret (J. N. H. Skrumsager, Københoved), de farvede Ruder i Ydermurene (la Cours Børn og Edith Franks m. fl.), fire Salmetavler og en Oblatæske af Sølv (36 Præster).

Karl Jørgensen slutter sin Beskrivelse af Kirken med disse Ord: Omkostningerne ved Kirkens Opførelse beløber sig til ca. 22,000 Kr.***) Selv om der er udført en Del gratis Arbejde, maa man forbavses over, hvad Arkitekten har kunnet frembringe for

*) Højskolebladet 1900 Sp. 169—84.

**) Askov Folkehøjskole 1865—1915, S. 280 f. Kirkeprotokollen har: Gaver fra Ikke-Menighedsmedlemmer (væsentligst tidligere Elever fra Askov Højskole) 8828,32 Kr.

***) skal være kontant 24480,19 Kr., hvortil kommer gratis Arbejde og Gaver, saa den samlede Sum bliver 29128,19 Kr.

de forholdsvis smaa Midler. Det viser paa ny, hvad der ofte overses, at der kan bygges baade kønt og billigt, naar Arbejdet kommer i de rette Hænder.«

Erfaringen har vist, at særlig Delingen i de tre Skibe er en stor Fordel for denne Menighed, hvor Tallet af Kirkegængere svinger stærkt, efter som Højskolen og de mange andre Skoler i Nabolaget har Elever eller Ferie. Den stadig ret faatallige Menighedskreds kan saa nogenlunde fylde Midterskibet, saa det ikke gør et gabende tomt Indtryk i Ferietider, og omvendt kan der, naar Sideskibene ogsaa fyldes, skaffes Siddeplads til 4—500 Mennesker.

Paa *Indvielsesdagen* maatte der skaffes Plads i Kirken til 1000 Mennesker, idet ikke blot Venner fra Egnen, men fra det hele Land var mødt frem, særlig fra de frie Menighedskredse og gamle Askovelever. En Procession af 30—40 Præster med Biskop Gøtzsche og Menighedsraadets Formand Poul la Cour i Spidsen medførte Kirkens hellige Kar. Pastor H. F. Feilberg indledede med en kort Bøn, og man sang: »Den signede Dag med Fryd vi se«. Feststemningen forhøjedes ved den smukke Kantate, som Højskoleforstander Rasmus Nielsen, Særslev, havde skrevet Ordene, H. Nutzhorn Tonerne til. Biskoppen talte fra Alteret over Fortællingen om Marta og Maria, Helweg prædikede over Dagens Tekst, Peters Vandring paa Søen, og sluttede med Ordene: »Lad din Velsignelse lyse over os med dit Ansigt milde Fadersmil nu i Dag og i Dage, som kommer«. Feilberg bad Udgangsbønnen.

Om Eftm. samledes man atter i Kirken, hvor nu Ludvig Schrøder talte ud fra Ordet paa Kirkeklokken:

»Kirkeklokke, mellem ædle Malme,
mageløs er for mit Hjærte du«

knyttet sammen med Paulus i Aten, Oldtidens berømte Skoleby. »I mine Øjne er Forholdene i Aten en underlig Advarsel for enhver Skoleby, for al den Stræben, der gaar ud paa at aabne Øjnene for det store og skønne og sætte Tankerne i Bevægelse. Hvis den gamle Kirkeklokkeklang forstummer, vil ogsaa de ædle Malme miste deres Toner, og kun den evindelige Nyhedssyge vil følge efter, og Jordbunden vil blive udtørret, saa at det himmelske Sædekorn ikke kan fæste Rod.« Det var da hans

Tanke, inderlige Bøn og Tak, at Kirkeklokkeklangen her i Askov maatte kunne værne alt Arbejdet ovre paa Skolen blandt de unge med at faa de ædle Malme til at lyde.*)

Valgmenighedspræst Karl Povlsen, Ryslinge, talte om, hvad Søndagen betyder for kristne Mennesker; medens han udviklede, hvordan hver enkelt skal komme til Kirken med sit lille Lys, nikkede den gamle Biskop stille til hans Ord. K. Povlsen sluttede med at ligne Skolen og Kirken ved to Brødre, der spørger hinanden: »Kan du se mildt til min Gerning og lyse din Velsignelse over den, ellers er den ikke, som den skal være.«

Endnu stod der tilbage at faa Kirkegaarden, Veje og Anlæg uden om den i Orden. N. J. N. Klodskov, der ogsaa andensteds har ydet et stort Bidrag til at skabe Hygge om Kirke og Skole, løste denne Opgave saare smukt, saa man snart glemte, hvilket Uryd der før havde været. Juledag 1900 blev Kirkegaarden indviet, men da var allerede for længst den første Grav kastet. Grundlovsdag havde Ludvig og Charlotte Schrøder maattet slutte Pinsefesten med under stor Deltagelse at lade deres yndefulde, yngste Datter Julie jordfæste paa Kirkens Sydside ud for deres Kirkestol. Forunderligt saa mange dyrebare Grave, ikke blot for Slægterne, men for Folk og Menighed, denne Kirkegaard i Løbet af de faa Aar har maattet aabne sig for.

— — —

Saa skulde da den lille Askov Menighed leve sit daglige Liv med sine mange Plejebørn fra Egnens Skoler. Den fik snart at mærke, at oven paa Festen kom det mere besværlige Hverdagsarbejde, hvor det gjaldt om trofast at holde sammen, glæde sig over, hvad der er en skænket, og ikke se sig misfornøjet paa, hvad der kunde være bedre. Præsten fik det at føle, at det var en Kreds med højst forskelligt aandeligt Behov, han var kommen til at staa i, fra de unge Elever paa Efterskolerne, over Højskolens gærende Ungdom, op til de gamle, i Livets Skole erfarne Mænd blandt Skolernes Lærere og Mænd som Feilberg og Fr. Hansen. Her var dem, der var vant til en tankeret Drøftelse af religiøse Problemer, og her var fattige i Aanden, gamle Koner og jævne Haandværkere, der blot hungrede efter et enfoldigt kristeligt Vidnesbyrd. Og Menigheden kunde vel paa sin

*) Talen er trykt i Meddelelser fra Askov Højskole (1901) under Titlen: Kristendom og Kultur.

Side mene, at der var et og andet hos Pastor Helweg, de kunde ønske anderledes, det var vel snarest Prædikenen, mange kunde have noget at udsætte paa; den blev dem for lang, for svævende, saa de havde vanskeligt ved at holde Tankerne sammen om den. Ogsaa de økonomiske Byrder kunde trykke den lille Kreds.

Og dog, naar vi unge tænker tilbage paa vore Fædres Tid, hvor ligger der saa ikke en forunderlig Festglans over disse første Aaringer. Her var lidt af dette, at *hver tjente Menigheden, eftersom han havde faaet Naadegave til.* Det kendtes ved Gudstjenesten, naar i de første Aar gamle Feilberg, siden Poul la Cour, bad Bønnen fra Kordøren, naar Helweg tjente ved Alteret, forrettede Messetjeneste og lyste Velsignelsen saa skønt, saa fredfyldt, saa troværdigt, som kun han kunde gøre det, naar gamle Nutzhorn sang for, hvad han trolig blev ved med lige til Udgangen af 1912, naar And. Nielsen stilfærdigt forrettede en Kirketjeners Hverv, naar H. F. Feilberg eller Ludvig Schrøder prædikede, og den sidste da ofte i Erkendelse af, hvad der kunde være Svagheden i denne Kreds, mindede om, at i Vartov havde de unge som oftest ikke forstaaet ret meget af Grundtvigs Tale fra Prædikestolen, men de havde oplevet Velsignelsen af at være med i de helliges Samfund, naar Salmesangen brusede, og naar Menigheden slog Kreds om Døbefont og Nadverbord. Og der var dem, der i Menighedsraadet hjalp med deres Evne til at styre, som Niels Jørgen Nielsen, nu Forsøgsleder i Studsgaard, der havde det utaknemlige, vanskelige Hverv at holde Balance i Regnskabet, eller Kvinder, som smykkede Kirken. Og der var de trofaste Kirkegængere, der fyldte i Stolene, som Knud Pedersen, Skibelund, Læge Bo Bojesen, Dortheasminde, Frederik Hansen med deres Hustruer.

Som Aaret 1908 sætter Skel i Askov Højskoles Historie, da Ludvig Schrøder og Poul la Cour døde med faa Maaneders Mellemrum, saaledes følte det samme Tab stærkt indenfor Menighedens Kreds. Vel fandt man en god Formand i Statskonsulent Frederik Hansen, men i Kirken savnedes la Cour; her var der ingen, der var selvskreven til at løfte Arven som den, der skulde læse Ind- og Udgangsbøn, saa Præsten nu selv maatte overtage dette Hverv. Man kan sige, det er en lille Ting, næppe værd at nævne, men det er blandt dem, der ogsaa for Askov Valg-

menighed betød, at mere og mere blev lagt over paa Præsten, i Stedet for at Udviklingen rettelig burde gaa den modsatte Vej.

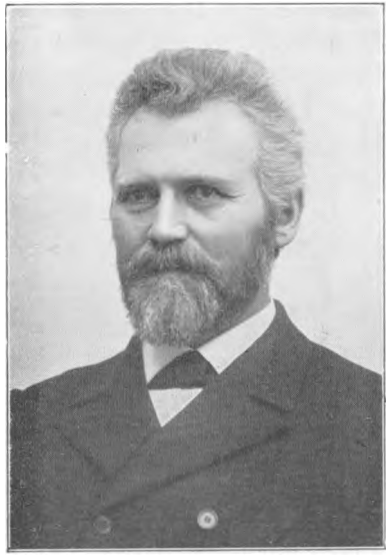

Fr. Hansen.

Ikke mindst følte Pastor Helweg la Cours Død som et smerteligt personligt Tab. Det var la Cour, der havde faaet ham til at sige Ja til Kaldet fra Askov; i vanskelige Tider var det hos ham, Helweg havde søgt Trøst og Mod. Det var, som de to Mænd lignede hinanden saa meget. Saa man dem bagfra, kunde man godt tage fejl af dem. Mere betød det, at de ogsaa aandeligt havde et fælles Præg eller fik det mere og mere under deres nære Samarbejde. Naar Helweg i de nærmest følgende Aar af og til overvejede, om han ikke, bl. a. for ikke at falde den lille Valgmenighed til Byrde paa sine gamle Dage, burde søge Sognekald, hang det nok sammen med, at la Cour ikke mere var her og kunde holde ham fast til Stedet.

Noget betød det dog ogsaa, at den Kreds, der havde dannet sig i *Skanderup* i Sommeren 1900 (under stærk Kritik fra Pastor Moes Venners Side, der ikke veg tilbage for at fordreje den elskelige Pastor Helwegs Navn til »Pastor Helvede«) nu i 1910 efter gensidig Overenskomst løste Forbindelsen med ham for at danne selvstændig Menighed. I de første Menighedsmøder havde man i Askov ofte talt om, at der burde bygges Gæstehjem og Rejsestald for Kirkesøgende langvejs fra; man havde drømt om, at som Efteraarsmøder og andre offentlige Møder havde samlet mange fra milevid Omkreds i tidligere Tider, saaledes vilde de nu strømme til Askov omtrent som til Ryslinge. Menigheden voksede imidlertid kun smaat, saa Ordene paa Grundstensdokumentet den Dag i Dag fuldt har sin Gyldighed. Maaske har man tænkt sig, at de Gjestenfolk, der i mange Aar havde gudelige Søndagsmøder med Askovlærere som Ordførere, vilde have

sluttet sig hertil. Alt, hvad der skete, var, at i Helwegs Tid Skanderupkredsen dannede sig som et personligt Anneks til hans Præstevirke i Askov, dog at Arbejdet derovre i Længden blev ham for besværligt, og at Pastor Trier ligeledes en Tid havde en Kreds at betjene i Gørding, en Tid en i Harte.

— — —

De fleste af vore ældre Valgmenigheder har haft den Lykke i en Menneskealder at kunne samles om den Mand, de fra første Færd valgte til deres Præst. Det har givet dem et eget tætsluttet Præg. Den lille Askov Menighed har allerede i sine første 25 Aar to Gange maattet ud for at skifte Præst og vænne sig til at finde Glæden i, hvad den ny Præst havde at give, i Stedet for at beklage sig over, hvad han manglede i Forhold til den gamle Præst.

Axel Helweg (1853—1914) hørte til en gammel, fintdannet Slægt, der skønt tysk af Afstamning havde knyttet sig nær til dansk Aandsliv. Selv en Lægesøn fra Odense valgte han i sine to Farbrødres Spor, Ludvig og Frederik Helwegs, at læse til Præst. Det er vel navnlig Dr. Ludvig Helweg, der har staaet ham for Øje ved dette Valg. Axel Helweg var et »Menighedsbarn«; han havde stærke Indtryk af, hvor rigt Livet kunde forme sig i en fri Menighedskreds; fra Ludvig Helwegs Dage har det jo været som en Valgmenighed, en anden Vartovmenighed, der samledes i Hospitalskirken i Odense; fra det rige Fællesskab dær havde Helweg selv det Indtryk, at Idealet af en Præstegerning maatte være at tjene i en tilsvarende fri Kreds. 1872 blev han Student, 1879 teologisk Kandidat, uden at Brandesianismen omkring ham havde formaaet at rokke hans Barnetro. Sin Præstegerning begyndte han som Kapellan hos K. D. Konradsen i Hvirring. Her blev han gift med Talitha Spur, Søsterdatter af Hostrup, der blev ham en god og kærlig Hustru, en trofast Medhjælp baade i Hjem og Menighed. 1883—95 var han Præst i Velling, men da de smaa Nabokald ôfte stod ledige, strakte hans Præstegerning i disse Aar sig i Virkeligheden over adskillige Sogne paa Ringkøbingegnen. Her vandt han sig en trofast Vennekreds; Baandet mellem dem holdt til hans Død. Ovre paa Samsø var han, trods Fortrædeligheder fra Provstens Side, kommen godt i Gang; han var vel i Grunden den eneste, der dengang aflagde et hjærteligt grundtvigsk Vidnes-

Axel Helweg.

byrd blandt Samsingerne. Det er fortalt, hvor haardt det faldt de to Parter at skilles.

I Askov fik Helweg Lov at virke i knap 15 Aar. I sin Tale ved Axel Helwegs Jordefærd $^{12}/_{8}$ 1914*) faldt det Forst. Jacob Appel naturligt at skildre ham ud fra, hvad der i sin Tid blev sagt om Farbroderen Ludvig Helweg; saa stærkt lignede de hinanden. Der var en god Prædken i hans milde Aasyn. Hans Vidnesbyrd var troværdigt. Han vil blive mindet som den, der varmt og inderligt i Menigheden har baaret Takken og Lovprisningen frem for Guds Gerning til Menneskers Frelse. Selv kunde han, ikke mindst overfor de unge, føle det som et Savn, at han ikke kunde tage de stærkt vækkende Toner, fordi han ikke i sit eget Liv havde oplevet den bratte Overgang fra Mørke til Lys. — Hans Nabopræst gennem mange Aar C. C. Hjortkjær skriver om Helweg: »Uden Forklejnelse for andre — jeg har ingen Præst kendt, der kunde færdes saa kønt i Guds Hus. Hele hans Fremtræden var saa stille og mildt alvorlig, saa aandspræget, saa festlig og dog saa hjemmevant — ret som en, der gør Tjeneste i sin Faders Hus paa en af dets Festdage (»Folkebl.« $^{11}/_{8}$ 1914). — Carl Koch giver ham dette Vidnesbyrd: »Enhver, der saa ham, maatte straks faa Indtryk af en sjælden fin Personlighed. Hvor mange var samlet, lagde man Mærke til hans ualmindelige og smukke Ansigt og hans milde, lyse Blik.« Han var gennemmusikalsk og ledede Elevkoret. »Han havde kunstneriske Evner og tegnede meget smukt. Og han havde megen Viden og Indsigt i Kunstens Verden. Hans Foredrag om kunsthistoriske Emner paa Askov og Liselund vil mindes med Tak af mange. — Og igennem dette saa man dybere ind. Han skubbede aldrig sin Person i Forgrunden. Men den virkede saa trygt og velgørende. Jeg tror, mange har oplevet, at de kunde sidde og glæde sig over hans Musik og Kunstsans og saa med eet opdage, at de derigennem havde lært et ædelt Menneske at kende.« (»Kallundb. Dagbl.« $^{10}/_{8}$ 1914).

Helweg var meget konservativ i sit Syn paa Bibelen og gammel Grundtvigianer i sin enfoldige Tilegnelse af Daabspagten. Ved et Menighedsmøde paa »Lille Veum« kort før sin Død udtalte han: »Gud naade os, om vi skulde *læse* os Liv og Salig-

*) Askov Jubilæumsskrift S. 170 f.

hed til ud af en Bog — selv om denne Bog hedder Bibelen! Nej, Liv og Salighed er *givet* os for evigt i Guds Naades Ord til os i vor Daabspagt.« Diakon Laur. Buch, som fortæller dette Træk, minder ogsaa om, hvordan Troens Liv lyste ud af hans skønne Aasyn og klang i hans smukke Røst, naar han fra Alteret sagde: »Tag Syndsforladelsens Ord — ikke som et Ord af Menneskelæber, thi de kan svige og vakle, men fra den Gud, der ser eders Synd og kender eders Hjerte. *Ham* er det, som i sin ubegribelige Naade har talt det til enhver af eder i den hellige Daab. Saa tro ham det til, og tak ham derfor, og Guds Fred skal være med eder alle.« (»Kirkel. Samf.s Blad« 1/9 1914.)

Dr. M. Kristensen*) fremhæver særlig det festlige, der var over Helwegs Gudstjeneste. Han hørte ikke til dem, der omhyggelig kan nedskrive en Prædiken og saa følge sit Manuskript, men til Gengæld kunde han løftes og bæres oppe af en Højtidsstemning. Ved de store »dyrekøbte Vennemøder«, som Charlottes og Ludvig Schrøders saavel som Poul la Cours Jordefærd med Rette er bleven kaldt, var der næppe nogen, hvis Tale greb den store Forsamling — og, maaske til deres egen Undren, de nærmeste Slægtninge med — saa stærkt som Helwegs poetiske, aandfulde, sande og myndige Ord.

Men ogsaa det daglige Samliv mellem Helweg og Menigheden voksede i Fylde de sidste Aar. Et Par Aar før sin Død var Helweg i længere Tid sengeliggende. Det gav ham en Hvile for Nerverne, saa han, da han atter kunde tage sin Gerning op, følte sig raskere, end han havde gjort i lange Tider. Men under Sygdommen havde han ogsaa modtaget saa mange Vidnesbyrd om Taknemmelighed og hjærtelig Deltagelse fra Menighedsmedlemmers Side, saa det gav ham større Frimodighed og Tryghed i Arbejdet og gjorde det lettere for ham ogsaa ved de almindelige Søndagstjenester at forme sine Tanker saadan, at hans Ord fandt Vej til aabne Hjærter.

Sidst i Juli Maaned 1914 blev A. Helweg alvorlig syg; han maatte føres til Varde en Torsdag Aften, hvor han straks kom paa Operationsbordet. Ugedagen derefter, 6. August, var han død. — Det gav en egen stærk Stemning over dette Dødsfald og

*) »Højskolebl.« 1914 sp. 1057—60.

Jordefærden, at det indtraf i de alvorsfulde Augustdage, hvor man i Askov lige havde hørt Kirkeklokkerne Sønden Aa kalde de danske Nordslesvigere under de tyske Faner. Menighedens nuv. Formand, Gdr. Jørgen Boesen, kørte med Hest og Vogn til Varde for at hente Helwegs Baare. Om Aftenen d. 7. Aug. ved Halvtolvtiden samledes Folk for at gaa Ligvognen i Møde. Ved Estrup Skov mødte man den. Kisten var dækket af et stort Dannebrogsflag. — Det var en stille, maanelys Nat. Ved Indgangen til Byen istemte Skaren: »Op dog Zion« og siden: »Kirkeklokke«. Da man drog forbi Højskolen, stod den militære Vagt dær og hilste Ligtoget med sænket Sabel.

Jacob Trier.

— — —

Da man saa skulde søge en ny Præst, var det naturligt først at høre sig for hos et Par af de ældre Valgmenighedspræster, der gennem mange Aar har staaet Askov nær; men da ingen af dem mente at kunne løse sig fra den Kreds, de havde fundet deres Gerning iblandt, gik der Bud til den unge Pastor *Jacob Trier* i Skibet, der efter nogle Dages Betænkning svarede, at han nok vilde, naar Menigheden mente at kunne være tjent med ham. Søndag d. 1. Nov. 1914 var Trier og hans Hustru første Gang samlet med Menigheden til Gudstjeneste. »Mange af Menighedens Medlemmer knælede den Dag sammen med de nye Præstefolk i Bøn om et godt og rigt Samfundsliv i de kommende Dage og i Taknemmelighed for de Dage, Menigheden havde oplevet«. 1. S. i Advent, den 29. Nov., paa 15-Aarsdagen for A. Helwegs Komme til Askov, blev Jacob Trier indsat som Valgmenighedens Præst.

Det var i flere Maader en vanskelig Overgang, som et Præsteskifte i vore frie kirkelige Kredse altid vil være det. Mange af de ældre følte vel især Forskellen mellem den unge Præst og den gamle, der var gaaet bort. Men i de 8—9 Aar, Trier var

Præst i Askov, oplevede han dog, at Kredsen sluttede sig tættere og tættere om ham og hans Hustru, saa den ogsaa i Tal voksede til det dobbelte. Ikke mindst var der mange af de helt unge, hans Konfirmander o. a., der ikke kunde blive trætte af at høre ham. Hans Vidnesbyrd samlede sig om det enkle: »Gud holder saa meget af os Mennesker«. Alle var vi enige om, at Gudstjenesten formede sig saa jævnt og kønt, ja festligt, under Triers Ledelse. — Da der ved Juletid 1922 blev kaldt paa ham inde fra den store By, var det uden Bitterhed, men med dyb Taknemmelighed, man sagde de afholdte Præstefolk Farvel i Forstaaelsen af, at København trænger til alle gode Kræfter, der har Mod paa at tage den brydsomme Gerning som Storstadspræst op, og med Løfte om, at deres gamle Kreds i Askov vedblivende vilde slaa Kreds om dem og ønske Guds Velsignelse over Gerningen ved Frederikskirken.

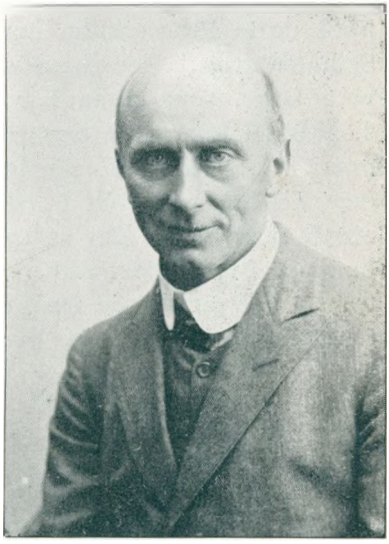

Sven Fenger.

Ved de to Præsteskifter saavel som ved andre Lejligheder har Menigheden haft en trofast Hjælper i Dr. phil. *Marius Kristensen*, der altid har været rede til at føre Ordet i Kirken paa sin jævne, stilfærdige, troværdige Maade, saa ofte man bad ham derom.

Nu er det saa et Aar siden, Valgmenighedens tredie Præst *Sven Fenger* kom fra Odder til Askov. Han kom ikke som en fremmed, men som en gammel god Bekendt og trofast Ven, der selv har haft nogle af sine rigeste Ungdomsoplevelser paa dette Sted, hvor han var Lærer i tretten lykkelige Aar. som der ligger en forunderlig Festglans over. Nu er han ikke den unge Mand mere, men lige ved de 50, men han kan se sig glad paa Ungdom, og han er tryg ved at færdes i Kredsen igen paa en ny Maade. For Menigheden er det en stor Lykke, at vi, naar vi skal fejre Mindet om de 25 Aar, kan samles om en Ordfører, der er i Pagt med det bedste i Menighedens Liv fra de første

Dage, ja som har faaet sit kirkelige Præg gennem de Mænd, som dengang var »Menighedens Søjler«, og ved selv at tage Del i den første Kærligheds rige Dage.

Her skal ikke foretages nogen Mandjævning mellem de tre Mænd, der har tjent Askov Valgmenighed som Ordets Forkyndere gennem de 25 Aar. Hver kan have sine Fortrin som ogsaa sine Mangler. Men der skal lyde en Tak til alle gode Gavers Giver for, at Udviklingen er bleven ledet saa kønt her i Askov, at vi trods de to Præsteskifter maa sige, der har været en dyb indre Sammenhæng i Menighedens Liv fra den første Begyndelse til vore Dage, som ogsaa har givet sig Udtryk i Forkyndelsen; Tonefaldet har været forskellig, men der har været en dyb Harmoni i Vidnesbyrdet; alle tre Præster er ydmyge Mænd, enfoldige Kristne med dyb Forstaaelse af, hvor lidet vi Mennesker evner, med Ønske om at synge Herren en Lovsang for, hvad han har øvet til Menneskers Frelse, med Trang til at vise bort fra sig selv og fra de Ord, der lyder fra Prædikestolen, og hen til Daab og Nadverbord, hvor Herren selv vil tale til os.

Frederik Schrøder.

Præsteboligen